

Storskalig penningtvätt i företagsmiljö

Företag är attraktiva brottsverktyg eftersom de tillgodoser kriminella aktörers behov av legitimitet och möjlighet att dölja en variation av brottslig verksamhet, däribland penningtvätt. Företagsmiljöer nyttjas i olika grad och på olika sätt för att möjliggöra *storskalig penningtvätt*¹. En fördjupad analys har genomförts av ett omfattande underrättelsematerial som innehåller uppgifter om hur företag används i misstänkta penningtvättsupplägg. Finanspolisen konstaterar att misstanke om *storskalig penningtvätt* återkommande innehåller företag som antingen;

- används i ett mer *långsiktigt perspektiv* där upplägg med ett och samma företag kan pågå i flera steg och över ett längre tidsspann, eller
- används som en förbrukningsvara, dvs. utifrån ett mer *kortsiktigt perspektiv*, där mängden företag är det som möjliggör storskaligheten snarare än hur länge ett och samma företag kan nyttjas.

Analysen påvisar framför allt tjänsteintensiva verksamheter inom bygg, restaurang, bilhandel, transport och partihandel respektive mer kapitalintensiva verksamheter inom fastighet och finans som framträdande branscher. Oaktat i vilket tidsperspektiv företagen används är aktiebolag den mest frekvent nyttjade bolagsformen och förhållandevis få observationer har gjorts vad gäller andra associationsformer² och nystartade företag. En överhängande majoritet av analyserade företag är små aktiebolag med max 1–4 anställda. Merparten av företagen har redovisat en omsättning mellan 1–5 miljoner. En viss andel är troligen så kallade historikföretag som övertagits med bibehållna skatteregistreringar och bankkonton, framförallt i de fall där företag används som förbrukningsvara.

En betydande andel internationella transaktioner

Gränsöverskridande transaktioner utgör i princip alltid en del av storskalig penningtvätt i företagsmiljö. Transaktionsförgreningar inom delar av Europa med länder som Litauen och Belgien är frekvent förekommande, troligen med anledning av transaktioner mot konton i neobanker som har sina säten i dessa länder. Bedömningen är att utländska neobanker är en vanlig väg ut från Sverige för medel som härrör från kriminell verksamhet varpå slutgiltig mottagare sannolikt finns andra länder. I övrigt ses ofta transaktionsförgreningar mot länder i Europa som Danmark, Nederländerna, Tyskland, Polen, Spanien, Estland och Irland.

Kopplingar till professionella penningtvättare och möjliggörare

Det finns en närvaro av uppgifter om möjliggörare/professionella penningtvättare även om det sällan är helt klarlagt på vilket sätt denne varit behjälplig. Det kan röra sig om ekonomiska eller juridiska möjliggörare, dvs. en person med djup kunskap och kompetens kring företagsekonomi och/eller juridik. Därtill ses olika former av kontanthubbar som möjliggörande verksamheter för tvätt av kontanta brottsvinster. Här kan nämnas växlingskontor, guldbutiker, klockbutiker och

¹ Det finns ingen vedertagen definition av begreppet *storskalig*. Penningtvätt av mer komplex art där flera riskindikatorer är uppfyllda kan i denna bemärkelse anses vara storskalig. Riskindikatorerna såsom mängden företag, gränsöverskridande transaktioner och systematisk användning av falska underlag kan ses som exempel. Storskaligheten bedöms dock från fall till fall.

² BRÅ har i rapporten *Företag som brottsverktyg* (2025:20) konstaterat att företag där nätverkskriminella har engagemang skiljer sig i vissa avseenden från företagspopulationen i Sverige i stort, ex. omkring 80 procent är aktiebolag, jämfört med 65 procent nationellt.

pantbanker. Det har också uppmärksammats att vissa finansiella institut som erbjuder leasing, factoring och företagskrediter misstänks nyttjas i penningtvättsupplägg.

Slussbeteende vanligt transaktionsmönster

Slussbeteende på företagens bankkonton är ett av de vanligaste transaktionsmönstren i det analyserade materialet. Det gäller transaktioner både inom Sverige och mot andra länder. Transaktionshastigheten av både ingående- och utgående medel är ofta hög. Dels kan det röra sig om onödigt komplicerade transaktioner inom koncerner där illegala och legala medel blandas och där man ofta hänvisar till *lån* eller *aktieägartillskott*. Dels kan det handla om bolag som uteslutande hanterar brottspengar, där företaget och företagskontot är uppsatt endast för att tvätta pengar. Oavsett är det transaktioner som slussas vidare i snabb takt och i onödigt komplicerade transaktionskedjor ett vanligt tillvägagångssätt. Nedan listas ett antal faktorer som ofta ses i kombination med transaktionsmässiga slussbeteenden:

- *Utlandstransaktioner* både till och från bankkonton i Sverige
- *Osanna underlag* som fakturor, avtal och lönespecifikationer
- *Cirkelfakturering*³ som driver upp omsättning och därmed kan möjliggöra krediter på falska grunder
- *Bolagstömningar* och *konkurser*, främst i relation till företag för kortsiktig användning

Kopplingar mellan företag och kryptovaluta

Företagskonton respektive plånböcker och plattformar för kryptovaluta används båda frekvent inom kriminella miljöer som transaktionskanaler för att tvätta pengar. Det förekommer att kontanter, transaktioner via företagskonton samt transaktioner via kryptoplånböcker nyttjas i ett och samma penningtvättsupplägg. Kryptovalutatransaktioner kan sällan kopplas direkt till företag och företagskonton i Sverige. Det bedöms bland annat bero på att sådana transaktioner riskerar att väcka misstanke hos svenska verksamhetsutövare och myndigheter och att pengarna därför flyttas utomlands innan växlingen sker.

Företag för långsiktig användning

I vissa typer av brottsupplägg används företag för systematisk penningtvätt över tid. Här ses ofta en sammanblandning av legala och illegala finansiella flöden där bankkonton visar en pågående faktisk affärsverksamhet men där enskilda transaktioner kan väcka misstanke om penningtvätt. Merparten av företagen har varit verksamma under en längre tidsperiod (+5 år), med i huvudsak oförändrad verksamhetsinriktning.

Parallella bankengagemang och fabricerade underlag

En gemensam nämnare i det här avseendet är att de har engagemang i olika banker parallellt. Då avsikten är att företagen ska vara verksamma över tid är relationen till företagets bank-/er en angelägen del i uppläggen. Jämfört med rena slussbolag kontaktar företrädare i denna typ av företag i högre utsträckning banker och tillhandahåller underlag för att styrka transaktioner och kundkännedom vid misstankar om penningtvätt. Underlagen kan emellertid vara fabricerade och tagits fram retroaktivt för att styrka transaktioner där medel egentligen härrör från brottslig verksamhet och som sammanblandats med legala medel på företagskontot. Typiska

³ Cirkelfakturering är ett förfarande som utgörs av en krets av företag som fakturerar varandra utan att några verkliga varor eller tjänster har levererats. Syftet kan vara att otillbörligen uppnå skattefördelar, maskera illegala penningflöden eller möjliggöra kreditbedrägerier.

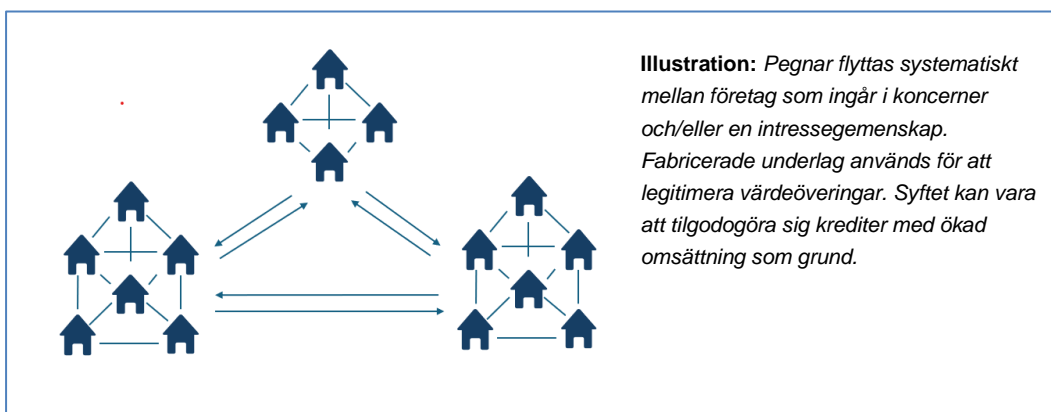
målvaktsegenskaper och/eller misstanke om utnyttjade identiteter i företagets styrelse identifieras i lägre utsträckning bland den här typen av företag.

En variation av branscher förekommer där företag inom fastighetsbranschen, finansbranschen och företag som erbjuder konsulttjänster är något mer framträdande. Verksamhet inom olika branscher inom ett och samma företag förekommer också⁴, sannolikt för att tillgodose olika behov inom den brottsliga verksamheten, däribland penningtvätten.

Transaktionskedjor inom koncerner

Förekomsten av misstänkta transaktionskedjor som sker mellan företag som ingår i koncernförhållande och/eller inom en intressegemenskap bedöms som den mest framträdande gemensamma nämnaren. Pengar flyttas systematiskt mellan flera företag och transaktionerna indikerar ofta koncerninterna lån eller återbetalning av lån. Transaktionstexter såsom "lån", "aktieägartillskott", "återbetalning av lån" används sannolikt för att legitimera transaktioner samtidigt som det försvårar insyn och spårbarhet. Transaktionernas storlek kan variera kraftigt. Enskilda transaktioner för exempelvis bilförvärv på ett par hundratusen kronor förekommer likväl som enskilda aktieägartillskott på 30 miljoner svenska kronor. Penningtvätt kan inte uteslutas i något av fallen. Information om koncerninterna transaktioner, låneförhållanden mellan företag och om faktiska koncernförhållanden saknas/utelämnas systematiskt i årsredovisningar.

Fabricerade underlag och/eller osanna fakturor används för att legitimera värdeöverföringar mellan företag som ingår i samma koncern eller en intressegemenskap. Det förekommer även cirkelfaktureringar där osanna fakturor och/eller fiktiva affärstransaktioner används för att möjliggöra överföring av medel mellan olika företag, där syftet är att påvisa en högre omsättning. Det är troligt att metoden används för att på felaktiga grunder tillgodogöra sig kraftigt höjda företagskrediter från banker.

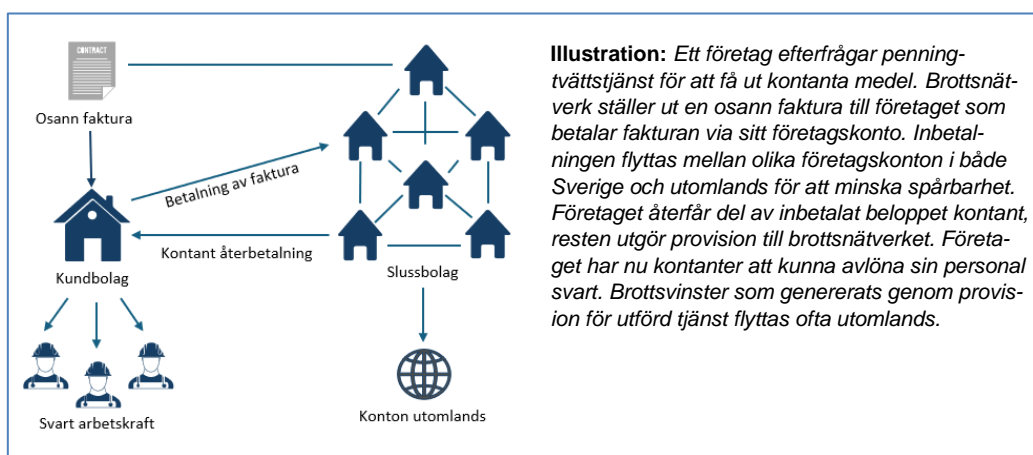

Sammantaget har den här typen av företag en relativt lång livslängd och nyttjas för penningtvättsupplägg med hög grad av komplexitet där brottsvinster i stor utsträckning blandas med legala medel. Transaktionernas spårbarhet och insyn i företagskluster som utgörs av en koncern och/eller intressegemenskap är ofta begränsad.

⁴ Exempelvis fastighets-, partihandels- och bilhandelsföretag

Företag som förbrukningsvara

Organiserad brottslighet i Sverige använder företag som brottsverktyg där hundratals företag kan nyttjas som förbrukningsvara inom ett och samma brottsnätverk. De erbjuder storskaliga systematiska penningtvättstjänster till företag i Sverige, främst inom byggbranschen men i viss mån även andra tjänsteintensiva branscher, som primärt är i behov av kontanter för att avlöna sin personal svart. Penningtvätten sker i flera led där bolagens bankkonton används för slussning av medel i syfte att vilseleda ursprunget, så kallade *slussbolag*. Kvantiteten av företag och företagskonton är således en avgörande faktor för upplägget, både i Sverige och i andra länder.

Utnyttjade identiteter innehar målvakspositioner

Företagen i Sverige är uppköpta eller övertagna enkom för att användas för penningtvätt och saknar oftast en egen verksamhet. Inte sällan har de en etablerad bankhistorik med bibehållna skatteregistreringar med möjlighet att användas kort in på övertagandet. Företagen omsätts ofta i snabb takt och verkar under en kortare period innan de försätts i konkurs. I syfte att legitimera transaktioner framställs osanna underlag såsom fakturor, intyg, anställningsavtal, gåvobevis etc. Vid behov upprättas även retroaktiva underlag, vid frågor eller begäran från myndigheter och verksamhetsutövare.

Typiska kännetecken hos slussbolagen är låg redovisad omsättning i årsredovisning trots att det skett en betydande omsättning av medel på bankkonton. Det förekommer även att årsredovisningar lämnas in för sent eller uteblir helt. Bolagskontona kan vara vilande innan de börjar användas men den efterföljande transaktionshastigheten kan vara hög, dock ofta under en begränsad period innan företagen helt töms på tillgångar och försätts i konkurs.

En avgörande beståndsdel för brottsupplägget är tillgången på utnyttjade identiteter som innehar rena målvakspositioner i slussbolagens styrelser. Personer bakom identiteterna behöver inte befinna sig i Sverige men har oftast befunnit sig i landet under en kortare period för att kunna inställa sig vid fysiska besök i samband med ärenden hos myndigheter och banker. Ofta rör det sig om socialt utsatta personer, ofta från olika rysktalande länder som erhåller en låg ersättning för att upplåta sin identitet. De utnyttjade identiteterna som företräder slussbolagen tenderar att bytas ut frekvent och det är ofta svårt att få en bra överblick. Inte sällan byts styrelsen i slussbolagen ut flera gånger under loppet av bara några månader.

Sammantaget används ett stort antal företag i ett och samma upplägg där företagen är att betrakta som förbrukningsvara med kort livslängd. Uppläggen kan dock fortgå då tillgången till företagskonton och utnyttjade identiteter är god. Tillsammans med fabricerade underlag utgör de viktiga beståndsdelar för att bedriva storskaliga systematiska penningtvättsupplägg.

Brottsförebyggande åtgärder

Genom den här rapporten är förhoppningen att verksamhetsutövare, tillsynsorgan, brottsbekämpande myndigheter och andra berörda aktörer ska kunna vidta motåtgärder mot problematiken. Nedan presenteras ett antal områden, vilka utifrån finanspolisens bedömning, hade stärkt möjligheten att tidigare identifiera företag som ingår i storskaliga penningtvättsupplägg samt bidragit till att förebygga och bekämpa finansiell brottslighet i företagsmiljö.

- **Information om koncernförhållanden:** Förekomsten av misstänkta transaktionskedjor som sker mellan företag som ingår i koncernförhållande och/eller inom en intressegemenskap bedöms som en av den mest framträdande gemensamma nämnaren inom storskalig penningtvätt som sker över tid. Utförlig information om koncernförhållanden i en årsredovisning är av vikt för brottsbekämpande myndigheter och verksamhetsutövare. Det bör införas ett krav att samtliga aktiebolag som ingår i en koncern, oavsett position i koncernstruktur samt storlek på bolag, redovisar en översikt över koncernstrukturer, koncerninterna fodringar/skulder, aktieägartillskott och koncernbidrag i årsredovisningar.
- **Centralt aktieägarregister:** Bristande transparens avseende aktieägare i onoterade bolag gör att kriminella kan dölja ägande av fastigheter och andra tillgångar samt försvårar möjligheten att identifiera företag som brottsverktyg. Ett centralt register över aktieägare i onoterade bolag skulle avsevärt öka möjligheterna att mer effektivt upptäcka och stoppa företag som används för brottslig verksamhet.
- **Korrekta register:** Svenska myndigheter och verksamhetsutövare använder Bolagsverkets register som verktyg i brottsbekämpningen. Ur ett brottsförebyggande perspektiv är det av betydelse att befintliga och nytillkomna uppgifter i Bolagsverkets register är korrekta. Det är önskvärt att kontrollfunktioner fortsätter att utvecklas i samband med registrering av uppgifter.
- **Tillståndskrav för vissa finansiella institut:** Finansiella institut som erbjuder finansieringslösningar såsom factoring och leasing samt krediter till näringsidkare omfattas idag av registreringsplikt. Ur ett brottsförebyggande perspektiv bör det därmed utredas om sektorn ska omfattas av tillståndsplikt istället för krav på registrering i lagen (1996:1006) om viss finansiell verksamhet.
- **Licensering för bolagsförmedlare:** Många kriminella aktörer startar inte egna bolag utan köper tjänsten av oseriösa bolagsförmedlare som bedöms förmedla ett stort antal bolag till aktörer inom organiserad brottslighet. Länsstyrelserna, som utövar tillsyn över sektorn, har inget eget register över sina tillsynsobjekt utan måste förlita sig på att verksamhetsutövarna registrerar sig i Bolagsverkets penningtvättsregister. En licens eller en auktorisation skulle skapa bättre möjligheter att identifiera oseriösa aktörer

genom ett stärkt kontrollsystem och därigenom ha en preventiv effekt genom att minska incitamenten att nyttja branschen.

- **Utländska neobankers:** Transaktionsförgreningar mot andra länder, ofta via utländska neobankers, är ett vanligt inslag vid storskalig penningtvätt i företagsmiljöer. Svenska medborgare och företag kan vara kunder i utländska neobankers som inte står under den svenska Finansinspektionens tillsyn. Lagstiftning för att adressera sårbarheter kring gränsproblematik bör ses över.
- **Återtagande av brottsvinster:** För att förhindra att brottsvinster tillgängliga i bolagsmiljö skickas vidare måste information som finns tillgänglig hos verksamhetsutövare nå brottsbekämpande myndigheter i ett tidigare skede. En god kunskap hos verksamhetsutövare om hur de kan bidra med information och underlag på ett mer effektivt och skyndsamt sätt för att återta brottsvinster är nödvändig. En stärkt samverkan genom befintliga kanaler bör därför främjas.
- **Rapportering av misstänkt penningtvätt genom företagsupplägg:** Misstänkt penningtvätt genom företagsupplägg identifieras fortsatt i förhållandevis låg utsträckning av verksamhetsutövare. Trots att det föreligger betydande penningtvättsrisker kopplat till företag kan det konstateras att företag i mindre utsträckning är föremål för penningtvättsrapportering till finanspolisen. Det är av betydelse att banker och andra verksamhetsutövare fortsätter utforska och utveckla strategier för att öka upptäckningsgraden av misstänkta aktiviteter och transaktioner som sker hos företagskunder.
- **Konkursförvaltare:** I Sverige är det möjligt att föreslå en egenvald konkursförvaltare. Om en kriminell aktör har kontakter inom konkursförvaltning föreligger en ökad risk för konkursutredningar som inte är oberoende och opartiska samt risk att brott som begått i bolag inte uppmärksammas och anmäls. Förfarandet bör ses över i syfte att adressera sårbarheter som följer av den här möjligheten.

Finanspolisen
Epost: fipo@polisen.se